

„Revue de Droit Rural”

Thierry Tauran, *Les conventions et les accords collectifs en agriculture: tentative de synthèse (Układy i umowy zbiorowe w rolnictwie: próba syntezy)*, RDR 2009, nr 371, s. 21-25.

Przedmiotem artykułu są obowiązujące w sektorze rolnym układy zbiorowe pracy, obejmujące szerokie spektrum zagadnień związanych z pracą i zatrudnieniem, oraz umowy zbiorowe pracy, cechujące się węższym przedmiotem regulacji. Porozumienia zbiorowe zostały także rozróżnione ze względu na poziom negocjacji: krajowy, regionalny lub lokalny. Trzecim kryterium podziału wskazanym przez Autora jest rodzaj gałęzi rolnictwa, której dotyczy zawarta umowa lub układ zbiorowy.

Autor opisał sześć najważniejszych oraz kilka mniej znaczących układów zbiorowych pracy we francuskim sektorze rolnym. Specjalizacja zawodów rolniczych prowadzi – jego zdaniem – do wzajemnego nakładania się postanowień układów zbiorowych. W artykule omówiono zwięźle właściwość sądów francuskich w zakresie obowiązywania układów i umów zbiorowych pracy w sektorze rolnym. Zaznaczono, że układy zbiorowe mogą wprowadzić bezwzględny wymóg pisemnej formy umowy o pracę. Ponadto, w przypadku postępowania upadłościowego pracownicy mają prawo negocjowania układów zbiorowych wiążących podmiot przejmujący ich przedsiębiorstwo rolne.

Samuel Crevel, *Entre nature et culture: les caractères contemporains du droit rural (Między naturą a kulturą: współczesne charaktery prawa rolnego)*, RDR 2009, nr 372, s. 2-3.

W artykule zakwestionowano koncepcję, według której prawo rolne ma naturę cywilną, natomiast prawo handlowe jest mu zupełnie obce. Podstawę wywodu stanowi założenie, że prawo rolne z biegiem lat, na skutek wypracowania właściwych sobie dostatecznie licznych zasad, stało się zupełnie autonomiczne, nie tracąc przy tym charakteru cywilnego. Oprócz zatarcia rozbieżności między prawem rolnym a cywilnym, autonomia prawa rolnego uwypukliła wyczuwane intuicyjnie różnice między rolnikiem a przedsiębiorcą.

Autor dokonał analizy wybranych aspektów prawa rolnego i handlowego, wskazał na liczne podobieństwa obu dziedzin (dzierżawa nieruchomości, działalność handlowa, nazewnictwo), a różnice natury technicznej wytłumaczył tendencją prawodawcy francuskiego do lepszego traktowania rolnika niż przedsiębiorcy. We francuskim języku prawniczym istnieje równoległe określenie prawa handlowego, które w dosłownym tłumaczeniu brzmi „prawo interesów”. Taki termin dodatkowo zmniejsza antagonizm między prawem rolnym a handlowym. Zdaniem Autora, prawo rolne, które przestało być cywilne z natury, a nie ma dostatecznej kultury handlowej, będzie musiało stale udowadniać swój autonomiczny status we współczesnej legisla-

cji gospodarczej. Być może kiedyś zyska status *droit du vivant*, które zawsze pozostawało oddalone od zasad i instytucji właściwych pozostałym gałęziom prawa prywatnego.

Vincent Ruzek, *La stratégie communautaire de protection des indications géographiques en question (Wspólnotowa strategia ochrony oznaczeń geograficznych)*, RDR 2009, nr 373, s. 6-14.

Przedmiotem analizy są przyczyny, dla których system świadectw pochodzenia, mimo wewnętrznego sukcesu w państwach UE, spotyka się z niechęcią państw trzecich. Autor nawiązuje do opublikowanej w 2008 r. przez Komisję Europejską „Zielonej Księgi” w sprawie jakości produktów rolnych, która zapoczątkowała refleksję nad kryzysem europejskiej strategii ochrony nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych.

Autor zarzuca unijnemu systemowi oznaczeń niedostateczną restrykcyjność i brak obiektywnych kryteriów nadawania świadectw. Jego zdaniem, preferencyjne traktowanie własnych wytworów jest wynikiem oportunistycznego zachowania władz krajowych i wspólnotowych. Stan ten pogłębiany jest przez orzecznictwo ETS, który – nie dość silny, by oprzeć się presji politycznej – zasłania się kontrolą *de minimis*, pozostawiając faktyczną władzę państwom członkowskim. Wiele z 3000 oznaczeń geograficznych w UE chroni produkty, które są sprzedawane głównie na rynkach lokalnych bądź regionalnych. Autor zastanawia się na zasadność prób rozszerzenia ochrony międzynarodowej na wszystkie produkty rolne. Jego zdaniem, korzystniejsze byłoby wsparcie alternatywnych instrumentów, takich jak znak towarowy.

Colette Gasselin, Emmanuel Clerget, *L'originalité du fonds agricole: son caractère optionnel (Osobliwość „fonds agricole”: jego charakter opcjonalny)*, RDR 2009, nr 373, s. 15-17.

We francuskiej ustawie z 5 stycznia 2006 r. została powołana instytucja „fonds agricole”, czyli zbiorczej kategorii dla materialnych i niematerialnych dóbr wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Opcjonalny charakter „fonds agricole” polega na tym, że rolnik może, ale nie musi zadeklarować ich istnienie. Pozostawiając dowolność w tym zakresie, ustawodawca kierował się obawą, że wyższe koszty przenoszenia własności, jakie będą miały miejsce w przypadku „fonds agricole”, zniechęcą młodych rolników do przejmowania gospodarstw. Autorzy podkreślają, że niezbywalność dzierżawy stanowi główną przeszkodę w ustanowieniu obowiązku deklaracji „fonds agricole”, ponieważ prawa do dzierżawy nie mogą wejść w ich skład.

Nowa instytucja jest odpowiedzią na przechodzenie do modelu „rolnictwa przedsiębiorców” i ma na celu stworzenie nowoczesnego, konkurencyjnego narzędzia pracy dla młodego pokolenia. Pośród licznych zalet „fonds agricole” wymieniono także możliwość precyzyjnego oszacowania wartości majątku, większą transparent-

ność i ułatwienia w dostępie do kredytów. Autorzy artykułu wyrażają nadzieję, że mimo braku takiego obowiązku, francuscy rolnicy sami skorzystają z możliwości zadeklarowania majątku i powołania „fonds agricole” dla swoich przedsiębiorstw rolnych.

Luc Bodiguel, *Les aides à l'installation en agriculture après la réforme (2008-2009)*, (*Wsparcie rozpoczęcia działalności rolniczej po reformie – 2008-2009*), RDR 2009, nr 373, s. 18-22.

Artykuł stanowi próbę podsumowania reformy przepisów regulujących podejmowanie działalności rolniczej. Zdaniem Autora, trudno znaleźć myśl przewodnią zmian dokonanych we francuskim kodeksie rolnym w ostatnich latach, ponieważ dyspozycje wielu przepisów wzajemnie krzyżują się i nakładają. Celem artykułu jest wyjaśnienie znaczenia nowych regulacji odnoszących się zarówno do struktury systemu wsparcia działalności rolniczej, beneficjentów owego systemu, ich zobowiązań, jak i samego wsparcia. W ramach pomocy, oprócz ułatwień przy tworzeniu planu rozwoju zawodowego, przewidziane zostały pożyczki na korzystnych warunkach oraz mniejsze obciążenia społeczne i fiskalne, z kolei obowiązkiem beneficjenta jest rozwinięcie w ciągu 5 lat gospodarstwa rolnego, w zgodzie z normami sanitarnymi i środowiskowymi. Kontroli prefektury przez pierwsze trzy lata podlega także księgowość gospodarstwa, z którego musi pochodzić co najmniej połowa dochodu rolnika.

Autor wychodzi z założenia, że we Francji podjęcie działalności rolniczej wymaga pomocy państwa ze względu na rosnące koszty takiego przedsięwzięcia oraz potrzebę utrzymania sektora rolnego na terytorium całego kraju. W jego opinii, kluczowe jest zwłaszcza przyznanie szczególnych przywilejów w tym zakresie młodym rolnikom.

Thierry Tauran, *Les syndicats en agriculture: pluralisme et dynamisme (Związki zawodowe w rolnictwie: pluralizm i dynamizm)*, RDR 2009, nr 374, s. 17-21.

W obszernym studium Autor omawia funkcjonowanie rolniczych związków zawodowych oraz znaczenie orzecznictwa w sprawach, w których są one stronami. Wyróżnia dwa rodzaje rolniczych związków zawodowych: pracownicze i gospodarskie, o diametralnie odmiennych interesach. Rolnicze związki zawodowe, jako osoby prawne, mają zdolność kontraktową i procesową. W postępowaniu sądowym z ich udziałem nierzadko wykracza się poza zakres regulacji kodeksu pracy i prawa prywatnego, stosując przepisy prawa rolnego lub prawa konsumenta.

We Francji mówi się o „korporacyjnym” charakterze syndykalizmu rolniczego, ponieważ – w przeciwieństwie do prawa pracy, które kładzie nacisk na relacje między pracownikami a pracodawcą – w prawie rolnym związek zawodowy jest postrzegany jako zrzeszenie osób zajmujących się działalnością rolniczą,

Autor zwraca uwagę na częste krzyżowanie się interesów politycznych i zawodowych. Związki właścicieli gospodarstw rolnych wybierają swych reprezentantów w najważniejszych instytucjach rolniczych, co gwarantuje udział związków w istotnych dla sektora procesach decyzyjnych. Udowodnienie reprezentatywności rolniczego związku zawodowego, tzn. prawnej zdolności do występowania w imieniu wszystkich członków, zależy od decyzji administracyjnej i nie jest wcale – według Autora – łatwym zadaniem. Sąd administracyjny orzeka o reprezentatywności w oparciu o obiektywne kryteria, jednak w przypadku wątpliwości zwraca się o opinię do organizacji rolniczych.

Philippe Billet, *Le régime de l'indemnisation des risques liés à l'épandage agricole des boues d'épuration urbaines ou industrielles (System odszkodowań na zasadzie ryzyka związanego z wprowadzaniem komunalnych i przemysłowych osadów ściekowych do gruntów rolnych)*, RDR 2009, nr 375, s. 23-27.

Od 2009 r. we Francji funkcjonuje fundusz gwarancyjny od ryzyka związanego z wprowadzaniem komunalnych i przemysłowych osadów ściekowych do gruntów rolnych. Zagospodarowanie 60% wytworzonych osadów ściekowych na cele rolnicze jest jedną z misji francuskiego rolnictwa. Mimo że istnieje już dobrze rozwinięty rynek tego rodzaju osadów dla rolnictwa, przez długi czas brakowało krajowych przepisów regulujących odpowiedzialność za szkody sanitarne i środowiskowe, jakie mogłyby nastąpić w wyniku wprowadzania osadów ściekowych do gruntów rolnych.

Autor opisuje strukturę nowego funduszu gwarancyjnego i mechanizm wypłacania odszkodowań. Krytycznie odnosi się do ustanowienia górnego limitu budżetu funduszu, finansowanego z podatków od suchej masy wyprodukowanych osadów. Jego ograniczenie komplikuje bowiem wypłacanie odszkodowań, których dokładna wartość nie może być oszacowana z wyprzedzeniem, a które mogłyby być finansowane z nadwyżki wpływów podatkowych. Zdaniem Autora, negatywnie należy również ocenić fakt, że w narodowej komisji rozpatrującej wnioski o przyznanie odszkodowania nie zasiada żaden przedstawiciel organizacji konsumenckich lub związanych z ochroną środowiska. Co więcej, wypłata odszkodowania nie jest uzależniona od przywrócenia gruntów rolnych do stanu sprzed wystąpienia szkody.

Maxime Baudouin, *Le Bilan de santé de la PAC (Ocena funkcjonowania WPR)*, RDR 2009, nr 375, s. 28-30.

Przedmiotem artykułu jest ocena funkcjonowania WPR, w wyniku której w styczniu 2009 r. zostały przyjęte trzy rozporządzenia dotyczące kolejno: wspólnych zasad dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników, płatności bezpośrednich oraz wsparcia rozwoju obszarów wiejskich. Według Autora, „Ocena funkcjonowania WPR”

doprowadziła do ukierunkowania tej polityki na mechanizmy rynkowe przy jednoczesnym uwzględnieniu wymogów WTO i wielofunkcyjności rolnictwa. Dokonano tego m.in. dzięki doprecyzowaniu przepisów związanych z rozdziałem płatności bezpośrednich, ograniczeniu progu interwencji na rynku upraw oraz możliwość wsparcia finansowego i rozszerzenia zakresu przedmiotowego krajowych systemów ubezpieczeń dla rolników.

Autor uważa, że „Ocena funkcjonowania WPR” wyposażyła państwa członkowskie w swoistą „skrzynkę z narzędziami”, dzięki której mogą one swobodnie modyfikować systemy wsparcia. Zmiany nie odpowiadają jednak na problem znacznych różnic w prawach do dopłat pomiędzy poszczególnymi państwami UE, z czego Autor wnioskuje, że kwestia ta będzie poruszona przy kolejnej reformie. „Ocena funkcjonowania WPR” ma także na celu dostosowanie do wymogów konkurencji międzynarodowej i otwarcia eksportu poprzez ograniczenie ceł i subwencji zgodnie ze standardami WTO. Takie podejście może w dalszej perspektywie przywrócić konieczność wzmacniania rynku wewnętrznego UE. Według Autora, „Ocena” będzie ważnym składnikiem WPR po 2013 r., choć jeszcze wiele zmian potrzeba, by jej nowy model okazał się trwały.

Daniel Gadbin, *Prix du lait: construction chaotique d'un nouveau modèle de régulation européenne des marchés (Ceny mleka: chaotyczna konstrukcja nowego modelu europejskiej regulacji rynków)*, RDR 2009, nr 377, s. 1-2.

W artykule została poruszona kwestia podziału kompetencji między Unię Europejską a państwa członkowskie w odniesieniu do realizacji reform WPR. UE odpowiedzialna jest za kontrolowanie i sankcjonowanie wprowadzanych zmian, natomiast do państw członkowskich należy wdrażanie skutecznych przepisów prawnych i ustanawianie odpowiednich procedur administracyjnych w tym zakresie.

Kryzys wywołany niskimi cenami mleka zwraca uwagę na wspólne zarządzanie WPR, a zwłaszcza na rolę władz francuskich w realizowaniu polityki rolnej po reformie. W przypadku spadku cen mleka w kontekście wspólnej organizacji rynku, gdzie skup interwencyjny jest postrzegany jako element sieci bezpieczeństwa, nie udało się podjąć decyzji sprzecznych ze wspólnotowymi regułami konkurencji, tak jak miało to miejsce, gdy drastycznie spadły ceny wołowiny po wykryciu BSE. Porozumienie branżowe w sprawie cen mleka zawarte w czerwcu 2009 r., nazwane przez francuskiego ministra rolnictwa „modelowym” przykładem europejskiej regulacji rynków, było jednak sprzeczne z obowiązującym prawem wspólnotowym, gdyż wzmacniało pozycję negocjacyjną producentów. Sama UE nie mogła zaś nakazać interwencji bez naruszenia postanowień „Oceny funkcjonowania WPR”, przyjętej przez rząd francuski w listopadzie 2008 r.

KAMILA BŁAŻEJEWSKA